

Databázové rozcvičky

Tomáš Plachetka
Mária Pastorová
Jana Katreniaková
Stanislav Miklík
Marián Sládek

2011

Tento text obsahuje príklady z 5-minútových “rozcvičiek” z cvičení Úvod do databázových systémov, spolu s riešeniami. Text je niekedy rozšírený o variácie pôvodného zadania.

EDB je skratka pre “extensional database” (v relačnom kalkule je to množina predikátov, ktoré tvoria databázu faktov).

Dôležité je naučiť sa písať dotazy najmä v Datalogu a v relačnom kalkule. Dotazy v iných jazykoch sa dajú potom získať automatickým prekladom—aj keď je praktické naučiť sa písať resp. čítať dotazy priamo aj v iných jazykoch. Z tohto dôvodu (a hlavne kvôli lenivosti autorov) v niektorých riešeniach chýba zápis v SQL či v relačnej algebre.

1 Rozcvičky 2011

Príklad 1.1 *Dané sú predikáty clovek(Meno), kope(Kto, Komu, Jama), pada(Meno, Jama). Nájdite mená všetkých ľudí, pre ktorých platí “Kto druhému jamu kope, sám do nej padá.”*

Relačný kalkul:

C: clovek(C) $\wedge$ $\forall$ J
(
($\exists$ C2 kope(C, C2, J)) $\Rightarrow$ pada(C, J)
)

Alebo: C: clovek(C) $\wedge$ $\forall$ J $\forall$ C2
(
kope(C, C2, J) $\Rightarrow$ pada(C, J)
)

Alebo: C: clovek(C) $\wedge$ $\neg$ $\exists$ J
(
($\exists$ C2 kope(C, C2, J)) $\wedge$ $\neg$ pada(C, J)
)

2 Rozcvičky 23.9.2009–24.9.2009

Príklad 2.1 *Nájdite množinu párnych čísel.
 $EDB = \{integer(X), multiply(X, Y, Result)\}$.*

Relačný kalkul:
 $\{X: \text{integer}(X) \wedge \exists Y (\text{integer}(Y) \wedge \text{multiply}(2, Y, X))\}$

Alebo:
 $\text{integer}(X) \wedge \exists Y (\text{integer}(Y) \wedge \text{multiply}(2, Y, X))$

Datalog:
 $\text{result}(X) \leftarrow \text{integer}(X), \text{integer}(Y), \text{multiply}(2, Y, X).$

SQL:
select i1.X
from integer i1, integer i2, multiply m
where multiply.X = 2 and multiply.Y = i2.X and i1.X = multiply.Result

Príklad 2.2 *Nájdite dvojice nesúdeliteľných čísiel.*
 $EDB = \{\text{integer}(X), \text{multiply}(X, Y, \text{Result})\}.$

Relačný kalkul:
 $\{[X, Y]: \text{integer}(X) \wedge \text{integer}(Y) \wedge \forall P \forall Q \forall K$
 $((\text{integer}(P) \wedge \text{integer}(Q) \wedge \text{integer}(K) \wedge \text{multiply}(K, P, X) \wedge \text{multiply}(K, Q, Y))$
 $\Rightarrow K=1)\}$

Alebo:
 $\text{integer}(X) \wedge \text{integer}(Y) \wedge \forall P \forall Q \forall K$
 $((\text{integer}(P) \wedge \text{integer}(Q) \wedge \text{integer}(K) \wedge \text{multiply}(K, P, X) \wedge \text{multiply}(K, Q, Y))$
 $\Rightarrow K=1)$

Alebo:
 $\text{integer}(X) \wedge \text{integer}(Y) \wedge \neg (\exists P \exists Q \exists K$
 $(\text{integer}(P) \wedge \text{integer}(Q) \wedge \text{integer}(K) \wedge \text{multiply}(K, P, X) \wedge \text{multiply}(K, Q, Y)$
 $\wedge K \neq 1))$

Datalog:
 $\text{sudelitelne}(X, Y) \leftarrow \text{integer}(X), \text{integer}(Y), \text{multiply}(K, P, X), \text{multiply}(K, Q, Y),$
 $K <> 1.$
 $\text{result}(X, Y) \leftarrow \text{integer}(X), \text{integer}(Y), \text{not sudelitelne}(X, Y).$

SQL:
create temporary table sudelitelne as select i1.X, i2.X
from integer i1, integer i2, multiply m1, multiply m2
where i1.X = m1.Result and i2.X = m2.Result and m1.X = m2.X and m1.X <> 1

select i1.X, i2.X
from integer i1, integer i2
where not exists (
    select *
    from sudelitelne s
    where i1.X = s.X and i2.X = s.Y
)

Príklad 2.3 *Nájdite ľudí, ktorí sú strojcami svojho vlastného šťastia.*
 $EDB = \{\text{ludia}(\text{Meno}), \text{stroji\_stastie}(\text{Kto}, \text{Komu})\}.$

Relačný kalkul:
 $\{M: \text{ludia}(M) \wedge \text{stroji\_stastie}(M, M)\}$

Alebo:
 $\text{ludia}(M) \wedge \text{stroji\_stastie}(M, M)$

Datalog:
 $\text{result}(M) \leftarrow \text{ludia}(M), \text{stroji\_stastie}(M, M).$

SQL:
select l.Meno
from ludia l, stroji_stastie ss
where l.Meno = ss.Kto and l.Meno = ss.Komu

Relačná algebra:
 $\text{ludia} \bowtie_{\text{Meno=Kto}} (\sigma_{\text{Kto=Komu}}(\text{stroji\_stastie}))$

Príklad 2.4 Každý (človek) je strojcom svojho vlastného šťastia.
 $\text{EDB} = \{\text{ludia}(\text{Meno}), \text{stroji\_stastie}(\text{Kto}, \text{Komu})\}.$

Relačný kalkul:
 $\forall M (\text{ludia}(M) \Rightarrow \text{stroji\_stastie}(M, M))$

Alebo (nie je pravda, že existuje nejaký človek, ktorý nestrojí šťastie sám sebe):
 $\neg (\exists M (\text{ludia}(M) \wedge \neg \text{stroji\_stastie}(M, M)))$

Datalog:
 $\text{existuje\_clovek\_ktory\_nestroji} \leftarrow \text{ludia}(M), \text{not stroji\_stastie}(M, M).$
 $\text{result} \leftarrow \text{not existuje\_clovek\_ktory\_nestroji}.$

SQL (trochu pritiahnuté za vlasy, keďže výsledkom je jednoriadková tabuľka, ktorá obsahuje TRUE, resp. FALSE):

```
create temporary table existuje_clovek_ktory_nestroji as
select exists (
  select *
  from ludia l
  where not exists (
    select *
    from stroji_stastie ss
    where l.Meno = ss.Kto and l.Meno = ss.Komu
  )
)

select not (
  select *
  from existuje_clovek_ktory_nestroji eckn
)
```

Príklad 2.5 Všetci politici sú nečestní.
 $\text{EDB} = \{\text{politik}(\text{Meno}), \text{cestny}(\text{Meno})\}.$

Relačný kalkul:
 $\forall M (\text{politik}(M) \Rightarrow (\neg \text{cestny}(M)))$

Alebo (neexistuje čestný politik):
 $\neg (\exists M (\text{politik}(M) \wedge \text{cestny}(M)))$

Datalog:
existuje_cestny_politik $\leftarrow$ politik(M), cestny(M).
result $\leftarrow$ not existuje_cestny_politik.

SQL (trochu pritiahnuté za vlasy, keďže výsledkom je jednoriadková tabuľka, ktorá obsahuje TRUE, resp. FALSE):

```
create temporary table existuje_cestny_politik as
select exists (
  select *
  from politik p, cestny c
  where p.Meno = c.Meno )
```

```
select not (
  select *
  from existuje_cestny_politik ecp
)
```

Príklad 2.6 *Nájdite veci, ktoré sa blyštia, ale pritom nie sú zlaté.*
 $EDB = \{\text{blyští}(\text{Vec}), \text{zlaté}(\text{Vec})\}$.

Relačný kalkul:
 $\{\text{Vec: blyšti}(\text{Vec}) \wedge \neg \text{zlate}(\text{Vec})\}$

Alebo:
 $\text{blyšti}(\text{Vec}) \wedge \neg \text{zlate}(\text{Vec})$

Datalog:
result(V) $\leftarrow$ blyšti(V), not zlate(V).

SQL:
select b.Vec
from blyšti b
where not exists (
 select *
 from zlate z
 where b.Vec = z.Vec
)

Príklad 2.7 *Nie je všetko zlato, čo sa blyští.*
 $EDB = \{\text{blyští}(\text{Vec}), \text{zlaté}(\text{Vec})\}$.

Relačný kalkul (existuje vec, ktorá sa blyští a nie je zlatá):
 $\exists \text{Vec} (\text{blyšti}(\text{Vec}) \wedge \neg \text{zlate}(\text{Vec}))$

Datalog:
result $\leftarrow$ blyšti(V), not zlate(V).

SQL (trochu pritiahnuté za vlasy, keďže výsledkom je jednoriadková tabuľka, ktorá obsahuje TRUE, resp. FALSE):

```

select exists (
  select *
  from blysti b
  where not exists (
    select *
    from zlate z
    where b.Vec = z.Vec
  )
)

```

3 Rozcvičky 30.9.2009–1.10.2009

Príklad 3.1 *Vypočítajte $1+1$.*

$EDB=\{add(X, Y, Result)\}$.

Relačný kalkul:

$\{R: add(1, 1, R)\}$

Alebo:

$add(1, 1, R)$

Datalog:

$result(R) \leftarrow add(1, 1, R)$.

SQL:

```

select a.R
from add a
where a.X = 1 and a.Y = 1

```

Príklad 3.2 *Nájdite množinu ľudí, o ktorých platí—o každom z nich osobitne—že nevstúpili dvakrát do rovnakej rieky.*

$EDB=\{clovek(Meno), vstupil(Id\_vstupu, Meno, Rieka)\}$.

Inak povedané: chceme vybrať ľudí, pre ktorých neplatí, že pri aspoň dvoch rôznych vstupoch vstúpili do tej istej rieky.

Relačný kalkul:

$\{M: clovek(M) \wedge \neg (\exists R \exists Id1 \exists Id2 (Id1 \neq Id2 \wedge vstupil(Id1, M, R) \wedge vstupil(Id2, M, R)))\}$

Alebo:

$clovek(M) \wedge \neg (\exists R \exists Id1 \exists Id2 (Id1 \neq Id2 \wedge vstupil(Id1, M, R) \wedge vstupil(Id2, M, R)))$

Datalog:

$result(M) \leftarrow clovek(M), not\ vstupil\_dvakrat(M)$.
 $vstupil\_dvakrat(M) \leftarrow clovek(M), vstupil(Id1, M, R), vstupil(Id2, M, R), not\ Id1 = Id2$.

SQL:

```

create temporary table vstupil_dvakrat as
select c.Meno
from clovek c, vstupil v1, vstupil v2

```

where $c.Meno = v1.Meno$ and $c.Meno = v2.Meno$ and $v1.Rieka = v2.Rieka$ and $v1.Id\_vstupu \neq v2.Id\_vstupu$

```
select c.Meno
from clovek c
where not exists (
  select *
  from vstupil_dvakrat v2
  where c.Meno = v2.Meno
)
```

Príklad 3.3 *Nájdite množinu ľudí, o ktorých platí—o každom z nich osobitne—že majú niekoho radi, alebo ich má niekto rád.*
 $EDB = \{ludia(Meno), rad(Kto, Koho)\}$.

Relačný kalkul:

$\{X: clovek(X) \wedge \exists Y (rad(X, Y) \vee rad(Y, X))\}$

Alebo:

$clovek(X) \wedge \exists Y (rad(X, Y) \vee rad(Y, X))$

Datalog:

result(X) ← clovek(M), rad(X, _).
result(X) ← clovek(M), rad(_, X).

SQL:

```
(select c.Meno
from clovek c, rad r
where c.Meno = rad.Kto
)
union
(select c.Meno
from clovek c, rad r
where c.Meno = rad.Koho
)
```

4 Rozcvičky 7.10.2009–8.10.2009 a 14.10–15.10.2009

Príklad 4.1 *Nájdite pijanov, ktorí ľúbia len rum.*
 $EDB = \{lubi(Pijan, Alkohol)\}$.

Relačný kalkul:

$\{P: lubi(P, rum) \wedge \forall A (lubi(P, A) \Rightarrow A=rum)\}$

Alebo:

$lubi(P, rum) \wedge \forall A (lubi(P, A) \Rightarrow A=rum)$

Datalog:

Ekvivalentná špecifikácia: Pre ktorého pijana neplatí, že ten pijan ľúbi nejaký alkohol rôzny od rumu?

$lubi\_nie\_rum(P) \leftarrow lubi(P, A), not A = rum.$
 $result(P) \leftarrow lubi(P, rum), not lubi\_nie\_rum(P).$

SQL:

```

create temporary table lubi_nie_rum as
select l.Pijan
from lubi l
where l.Alkohol <> 'rum'

select l.pijan
from lubi l
where l.Alkohol = 'rum' and not exists (
  select *
  from lubi_nie_rum lnr
  where lnr.Pijan = l.Pijan
)

```

Príklad 4.2 *Nájdite pijanov, ktorí vypili aspoň dva rôzne alkoholy.*
EDB={lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)}.

Datalog:
 $\text{answer}(P) \leftarrow \text{navstivil}(I1, P, \_), \text{vypil}(I1, A1, \_), \text{navstivil}(I2, P, \_), \text{vypil}(I2, A2, \_), \text{not } A1=A2.$

SQL:

```

select n1.Pijan
from navstivil n1, vypil v1, navstivil n2, vypil v2
where n1.Idn = v1.Idn and n2.Idn = v2.Idn and v1.Alkohol <> v2.Alkohol

```

Príklad 4.3 *Nájdite pijanov štangastov, ktorí doteraz navštívili práve 1 krčmu.*
EDB={lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)}.

Datalog:
 $\text{answer}(P) \leftarrow \text{navstivil}(\_, P, \_), \text{not } \text{navstivil\_rozne}(P).$
 $\text{navstivil\_rozne}(P) \leftarrow \text{navstivil}(\_, P, K1), \text{navstivil}(\_, P, K2), \text{not } K1=K2.$

SQL:

```

create temporary table navstivil_rozne as
select n1.Pijan
from navstivil n1, navstivil n2
where n1.Pijan = n2.Pijan and n1.Krcma <> n2.Krcma

```

Príklad 4.4 *Nájdite trojice [Alkohol, Pijan, Krcma] také, že ten Pijan niekedy v tej Krčme vypil naraz viacej než 0.1 l toho alkoholu.*
EDB={lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)}.

Datalog:
 $\text{answer}(A, P, K) \leftarrow \text{navstivil}(I, P, K), \text{vypil}(I, A, M), M \geq 0.1.$

SQL:

```

select v.Alkohol, n.Pijan, n.Krcma
from navstivil n, vypil v
where n.Idn = v.Idn and Mnozstvo >= 0.1

```

Príklad 4.5 *Nájdite pijanov, ktorí nikdy nedolali rumu (t.j. vypili pri každej návšteve krčmy, ktorá čapuje rum).*

$EDB = \{lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)\}$.

Datalog:

```
pijani(P) ← lubi(P, _).  
pijani(P) ← navstivil(_, P, _).
```

```
answer(P) ← pijani(P), not odolal_rumu(P).
```

```
odolal_rumu(P) ← navstivil(I, P, K), capuje(K, rum), not vypil(I, rum, _).
```

SQL:

```
create temporary table pijani as  
select l.Pijan  
from lubi l  
union select n.Pijan  
from navstivil n  
  
create temporary table odolal_rumu as  
select n.Pijan  
from navstivil n, capuje c  
where n.Krcma = c.Krcma and c.Alkohol = 'rum' and not exists (  
  select *  
  from vypil v  
  where v.Idn = n.Idn and v.Alkohol = 'rum'  
)  
  
select p.Pijan  
from pijani p  
where not exists (  
  select *  
  from odolal_rumu or  
  where p.Pijan = or.Pijan  
)
```

Príklad 4.6 *Nájdite ľudí, ktorí nikoho nemajú radi.*

$EDB = \{clovek(Meno), rad(Kto, Koho)\}$.

Relačný kalkul:

```
clovek(X) ∧ ¬ (∃ Y (rad(X, Y)))
```

Datalog:

```
rad_niekoho(X) ← clovek(X), rad(X, _).
```

```
result(X) ← clovek(X), not rad_niekoho(X).
```

SQL:

```
select c.Meno  
from clovek c  
where not exists (  
  select *  
  from rad r
```


where r.Kto = c.Meno
)

5 Rozcvičky 21.10.2009–22.10.2009

Príklad 5.1 *Nájdite krčmy, kde sa pilo len pivo (t.j. okrem piva nič iné).*
 $EDB = \{lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)\}$.

Datalog:
 $result(K) \leftarrow navstivil(I, \_, K), vypil(I, pivo, \_), not\ pilo\_sa\_ine(K)$.

$pilo\_sa\_ine(K) \leftarrow navstivil(I, \_, K), vypil(I, A, \_), not\ A=pivo$.

SQL:
create temporary table pilo_sa_ine as
select n.Krcma
from navstivil n, vypil v
where n.Idn = v.Idn and v.Alkohol <> 'pivo'

select n.krcma
from navstivil n, vypil v
where n.Idn = v.Idn and v.Alkohol='pivo' and not exists (
select *
from pilo_sa_ine psi
where psi.Krcma = n.Krcma
)

Príklad 5.2 *Nájdite pijanov, ktorí vypili maximálne množstvo vodky pri jednej návšteve krčmy. (Vypili na posedenie aspoň toľko vodky ako ktorýkoľvek iný pijan.)*
 $EDB = \{lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)\}$.

Datalog:
 $pv(P, M) \leftarrow navstivil(I, P, \_), vypil(I, vodka, M)$.

$vypilo\_sa\_viac(M) \leftarrow pv(\_, M), pv(\_, M2), M2 > M$.

$result(P) \leftarrow pv(P, M), not\ vypilo\_sa\_viac(M)$.

SQL:
create temporary table pv as
select n.Pijan, v.Mnozstvo
from navstivil n, vypil v
where n.Idn = V.idn and V.alkohol = 'vodka'

create temporary table vypilo_sa_viac as
select pv1.Mnozstvo
from pv pv1, pv pv2
where pv2.Mnozstvo > pv1.Mnozstvo

select p.Pijan
from pv p
where not exists (

```

select *
from vypilo_sa_viac vsv
where vsv.Mnozstvo = p.Mnozstvo
)

```

Príklad 5.3 *Nájdite exkluzívne akcie, ktoré sa ponúkajú len na jednom mieste a niekto ich ľúbi.*

$EDB = \{ponuka(Miesto, Akcia), lubi(Meno, Akcia)\}$.

Relačný kalkul:

$ponuka(M, A) \wedge (\exists X lubi(X, A)) \wedge \neg (\exists M2 (ponuka(M2, A) \wedge M2 \neq M))$

Datalog:

$non\_exclusive(A) \leftarrow ponuka(M1, A), ponuka(M2, A), not\ M1=M2.$

$result(A) \leftarrow ponuka(\_, A), lubi(\_, A), not\ non\_exclusive(A).$

SQL (pre zmenu s “not in” namiesto “not exists”):

```

create temporary table non_exclusive as
select p.Akcia
from ponuka p1, ponuka p2
where p1.Akcia=p2.Akcia and p2.Miesto<>p.Miesto

```

```

select p.Akcia
from ponuka p, lubi l
where l.Akcia=p.Akcia and p.Akcia not in (
    select ne.Akcia from non_exclusive ne)

```

6 Ďalšie rozcvičky

Príklad 6.1 *Nájdite pijanov, ktorí ľubia práve jeden alkohol*

$EDB = \{lubu(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)\}$.

Relačný kalkul:

$\exists A (lubu(P, A) \wedge \neg (\exists A2 (A \neq A2 \wedge lubu(P, A2))))$

Datalog:

$answer(P) \leftarrow lubu(P, A), not\ lubu\_iny(P, A).$
 $lubu\_iny(P, A) \leftarrow lubu(P, A), lubu(P, A2), not\ A=A2.$

SQL:

```

create temporary table lubu_iny as
select l1.Pijan, l1.Alkohol
from lubu l1, lubu l2
where l1.Pijan = l2.Pijan and l1.Alkohol <> l2.Alkohol

```

```

select l.Pijan
from lubu l
where not exists (
    select *
    from lubu_iny li
    where l.Alkohol = li.Alkohol)

```

Príklad 6.2 *Nájdite dvojice [Alkohol, Suma], ktoré hovoria, aké množstvo ktorého alkoholu sa vypilo celkovo v krčme Carlton (netreba nájsť alkoholy, ktoré sa v Carlton nikdy nepili).*

$EDB = \{lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)\}$.

Relačný kalkul:

$[A, S]: \heartsuit I, S = \text{sum}(M) (\exists P (\text{navstivil}(I, P, \text{carlton}) \wedge \text{vypil}(I, A, M)))$

Datalog:

$\text{vypil\_carlton}(I, A, M) \leftarrow \text{navstivil}(I, \_, \text{carlton}), \text{vypil}(I, A, M).$
 $\text{answer}(A, S) \leftarrow \text{vypil\_carlton}(\_, A, \_), \text{subtotal}(\text{vypil\_carlton}(\_, A, M), [A], [\text{sum}(M, S)]).$

SQL:

```
select v.Alkohol, sum(v.Mnozstvo) as Suma
from navstivil n, vypil v
where n.Krcma = 'carlton' and n.Idn = v.Idn
group by v.Alkohol
```

Relačná algebra:

$\Gamma_{\text{Alkohol, Suma}=\text{sum}(\text{Mnozstvo})} (\sigma_{\text{Krcma}='carlton'}(\text{navstivil}) \bowtie \text{vypil})$

Príklad 6.3 *Nájdite pijanov, ktorí ľúbia aspoň 5 (rôznych) alkoholov.*

$EDB = \{lubi(Pijan, Alkohol), capuje(Krcma, Alkohol), navstivil(Idn, Pijan, Krcma), vypil(Idn, Alkohol, Mnozstvo)\}$.

Relačný kalkul:

$\exists X (X \geq 5 \wedge \heartsuit X = \text{count}(A) \text{ lubi}(P, A))$

Datalog:

$\text{answer}(P) \leftarrow \text{lubi}(P, \_), \text{subtotal}(\text{lubi}(P, A), [P], [\text{count}(A, X)]), X \geq 5.$

SQL:

```
select l.Pijan
from lubi l
group by l.Pijan
having count(l.Alkohol) >= 5
```

Relačná algebra:

$\Pi_{\text{Pijan}}(\sigma_{X \geq 5}(\Gamma_{\text{Pijan, X}=\text{count}(\text{Alkohol})}(\text{lubi})))$